

Innst. 307 L

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 118 L (2009–2010)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i bidragsinnkrevingsloven og barnelova (tilpasninger til Haag-konvensjonen av 2007)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Det vil i løpet av vårsesjonen 2010 bli lagt fram en proposisjon der regjeringen ber om Stortingets samtykke til ratifikasjon av Haag-konvensjonen av 23. november 2007 om internasjonal innkreving av underholdsbidrag til barn og andre former for underhold til familie. I den nevnte proposisjonen gjøres det rede for det nærmere innholdet av konvensjonen. I proposisjonen her tas opp forslag til lovendringer som er nødvendige eller ønskelige ved en tilslutning til Haag-konvensjonen av 2007.

Norge har allerede ratifisert de tidligere internasjonale konvensjoner på området, Haag-konvensjon 15. april 1958 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om underholdsbidrag til barn og Haag-konvensjon 2. oktober 1973 om anerkjennelse og fullbyrdelse om underholdsbidrag. Den nye konvensjonen legger først og fremst større vekt på å legge til rette for administrativt samarbeid om fastsettelse og innkreving av underholdsbidrag på tvers av landegrensene enn de tidligere konvensjonene. Bakgrunnen er et ønske om å unngå problemet med «sovende» medlemsstater, som har sluttet seg til en eller flere av de tidligere konvensjonene uten å foreta de nødvendige skritt for å oppfylle pliktene etter konvensjonene.

Etter den nye konvensjonen skal medlemsstatene ha en operativ sentralmyndighet som skal motta og

sende søknader og bistå søkeren i prosessen fram mot innkreving av bidraget. Videre åpner 2007-konvensjonen, i motsetning til konvensjonene av 1958 og 1973, for behandling av søknader om fastsettelse av bidrag fra andre land. Konvensjonen innebærer blant annet en forpliktelse til å bistå andre medlemsstater med opplysninger om partenes navn og adresse og deres økonomiske forhold, selv om det foreløpig ikke foreligger et krav om innkreving av bidrag. Slike opplysninger vil lette og forenkle fastsettingen av bidrag i den anmodende staten. De aktuelle opplysningene er underlagt taushetsplikt i henhold til arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7, og i punkt 3 i proposisjonen her foreslås det endringer i bidragsinnkrevingsloven § 2 og en ny § 83 a i barnelova for å legge til rette for å oppfylle opplysningsplikten til andre lands sentralmyndigheter etter konvensjonen.

En nyvinning i 2007-konvensjonen er at private bidragsavtaler på visse vilkår kan anerkjennes og tvangsinnkreves på tvers av landegrensene. Etter de tidligere Haag-konvensjonene av 1958 og 1973 er det kun administrative avgjørelser, dommer eller rettsforlik som er tvangskraftige ved oversendelse til utlandet. Anerkjennelse og tvangsinnkreving av avtaler om underholdsbidrag inngått mellom foreldrene er imidlertid fullt ut akseptert innenfor de nordiske land.

I Norge er det et uttalt mål at bidragsordningen skal bidra til at foreldre i størst mulig grad avtaler og formidler bidrag privat seg imellom uten innblanding fra offentlige myndigheter. Norsk rett har imidlertid ingen ordning for offentlig godkjenning eller registrering av privat inngåtte avtaler, hvilket etter konvensjonen er en forutsetning for at en avtale skal kunne sendes til utlandet for innkreving på linje med en dom eller administrativ avgjørelse. I proposisjonen foreslås det derfor endringer i bidragsinnkrevingsloven § 2 og en ny § 83 b i barnelova slik at det legges

til rette for at norske avtaler skal kunne sendes for innfordring etter den nye konvensjonen. Etter forslaget skal avtaler som begjæres innkrevd på grunnlag av konvensjonen forelegges Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral med henblikk på formell godkjenning og attestasjon av at avtalen er tvangskraftig i Norge.

1.2 Utvidet informasjonsflyt mellom sentralmyndigheter

1.2.1 Departementets vurdering

Barnets rettskrav på underhold fra begge foreldre står sentralt i Haag-konvensjonen av 2007. Konvensjonen legger vekt på å fjerne hindringer for at dette rettskravet anerkjennes i praksis når barnet og den bidragspliktige er bosatt i forskjellige stater. Informasjonsutveksling mellom sentralmyndighetene er en vesentlig og nødvendig del for å oppnå dette.

Oversendelse av en avgjørelse for innkreving i et annet land vil måtte innebære at det andre landet gjøres kjent med de private partenes identitet, slektskapet og hvilket bidrag som bidragspliktige forutsettes å betale. Det vil også framgå hvilke opplysninger som er lagt til grunn når det gjelder partenes økonomi (for så vidt dette har betydning for det fastsatte bidraget). Uten disse opplysningene vil det andre landet ikke kunne foreta seg noe med saken. Ved oversendelsen av en sak for innkreving til fordel for en bidragsmottaker i Norge, vil en vesentlig del av personvern hensynet i realiteten være ivaretatt gjennom at saken bare vil kunne sendes med bidragsmottakers skriftlige samtykke/godkjenning. Bidragspliktige vil imidlertid kunne tenkes å ha interesse av å påberope seg personvern hensyn for å unngå å betale bidrag til sitt barn.

Etter Arbeidsdepartementets vurdering er det både i partenes og samfunnets interesse at bidragssakene blir avgjort på en riktig måte og at barnet ikke blir rettsløst på grunn av at skyldner bor i et annet land. Det vesentlige i denne sammenhengen er å sikre betryggende prosesser når disse spørsmålene skal avgjøres. Departementet mener derfor, i likhet med Arbeids- og velferdsdirektoratet, at Haag-konvensjonen av 2007 representerer et framsteg i denne sammenhengen, blant annet nettopp på grunn av reglene om informasjonsflyt og de krav som konvensjonen stiller til saksbehandlingen i de tilsluttede landene.

Departementet oppfatter Datatilsynets merknader i høringsrunden slik at personopplysningslovens regler om utlevering av opplysninger til utlandet ikke er til hinder for at Norge oppfyller plikten etter konvensjonen til å gi og eventuelt framskaffe opplysninger om partenes bosted og økonomiske forhold. Personopplysningsloven § 29 oppstiller et strengt utgangspunkt, ved at opplysninger bare kan gis til land som har gjennomført EU-direktivet om personvern

eller tilsvarende. I lovens § 30 første ledd bokstavene a til h gis imidlertid adgang til utlevering av opplysninger til utlandet i en rekke andre tilfelle, hvorav flere av unntakene må få anvendelse her. Blant annet tiltales overføring av opplysninger når dette følger av en folkerettslig avtale og når det er nødvendig for å gjøre et rettskrav gjeldende.

Haag-konvensjonen av 2007 i relasjon til overføring av opplysninger innebærer ikke utvidelser i forhold til de tidligere Haag-konvensjonene når det gjelder typen opplysninger som overføres. Det nye er utelukkende at klart ikke-sensitive opplysninger som bosted og inntekt skal kunne kreves også uten at det foreligger en formell søknad om innkreving eller fastsettelse av bidrag i et annet land, eksempelvis i forbindelse med bidragsfastsettelse i staten som ber om opplysninger.

På grunn av den strenge taushetsplikten i arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 vil det kunne oppstå uklarheter og usikkerhet ved anvendelsen av konvensjonen, og da særlig de nye bestemmelsene om utlevering av informasjon til bruk for eksempel ved bidragsfastsettelse i andre land. Blant annet vil det kunne være uklart i hvilken utstrekning opplysninger vil kunne innhentes med sikte på videresending til utenlandske myndigheter.

Departementet foreslår på denne bakgrunn, i samråd med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og i tråd med forslagene i høringsnotatet om ratifikasjon av Haag-konvensjonen, at det tilføyes et nytt fjerde ledd i bidragsinnkrevingsloven og en ny § 83 a i barnelova om utlevering av opplysninger til andre land når dette følger av en internasjonal konvensjon eller avtale. Opplysningene, som ifølge lovforslaget begrenses til opplysninger om de private partenes navn og adresse og økonomiske forhold, skal etter forslaget også kunne innhentes med sikte på slik utlevering etter reglene om innhenting av opplysninger i respektive bidragsinnkrevingsloven kapittel 3 og barnelova § 10 andre ledd.

Det vises til lovforslaget.

1.3 Bidragsavtaler som grunnlag for innkreving

1.3.1 Gjeldende rett

Etter 2007-konvensjonen utvides tvangskraftige grunnlag til også å omfatte private avtaler om underholdsbidrag, som dermed vil kunne sendes andre land for innkreving.

En innfordringsbar avtale i konvensjonens forstand må ha vært gjennom en eller annen form for registrering eller godkjenning hos det offentlige.

Etter norsk rett er en privat avtale tvangsgrunnlag ved innkreving hos Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral uten spesiell godkjennelse eller registrering. Det er imidlertid usikkert om dette vil

være tilstrekkelig i forhold til kravene i Haag-konvensjonen av 2007.

1.3.2 Departementets vurdering

Det er viktig å fremme partenes selvbestemmelsesrett på dette området. Samarbeid mellom foreldrene er det beste for barna og det er fordelaktig at partene i størst mulig grad selv avtaler bidragets størrelse, ettersom det er de som vet best hva som er nødvendig for å opprettholde en god og rimelig levestandard for barnet i dets individuelle situasjon. En styrking av bidragsavtalenes stilling i internasjonal innkreving vil kunne bidra til at flere foreldre vil velge å avtale bidragets størrelse seg imellom etter et samlivsbrudd.

Departementet mener at det bør legges til rette for offentlig innkreving av private bidragsavtaler også over landegrensene gjennom å etablere en ordning for formell godkjenning av avtaler i forbindelse med oversendelse til utenlandske myndigheter.

Det antas i den forbindelse at det verken vil være nødvendig eller hensiktsmessig å etablere en generell godkjenningsordning for avtaler. Så lenge partene ordner betaling mv. seg imellom, har det offentlige ingen oppfordring til å gripe inn. Dersom etaten mottar krav om innfordring av en avtale, vil det imidlertid nødvendigvis skje en form for kontroll med avtalen før innkreving iverksettes.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at det tas inn i bidragsinnkrevingsloven § 2 nytt femte ledd og barnelova ny § 83 b at en avtale som ønskes sendt til utlandet for innkreving må forelegges Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral. Dersom innkrevingsentralen kommer til at avtalen fyller vilkårene for innkreving nasjonalt, utstedes en formell attest om at avtalen er godkjent og er tvangskraftig i Norge. Endringene foreslått her og ovenfor innebærer at bidragsinnkrevingsloven nåværende § 2 fjerde ledd blir nytt sjette ledd.

Det vises til lovforslaget.

1.4 Ikrafttredelse

Departementet foreslår at endringene i bidragsinnkrevingsloven og barnelova trer i kraft straks.

2. Komiteens merknader og tilråding

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjul, Gunn Olsen, Kåre Simensen og Arild Stokkan-Grande, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Gina

Knutson Barstad, fra Senterpartiet, Christina Nilsson Ramsøy, og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, slutter seg til forslaget og har ellers ingen merknader. Komiteen viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i bidragsinnkrevingsloven og barnelova (tilpasninger til Haag-konvensjonen av 2007)

I

I lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. gjøres følgende endringer:

§ 2 nye fjerde og femte ledd skal lyde:

I den utstrekning avtaler som nevnt i første og andre ledd har regler om utveksling av informasjon mellom medlemslandene, kan andre medlemsland gis opplysninger om identitet, adresse eller inntekts- og formuesforhold for partene i en bidrags sak uten hinder av taushetsplikt, eventuelt etter at opplysningene er innhentet etter kapittel 3 i loven her eller barnelova § 10 andre ledd.

Når en part begjærer innkreving av en privat bidragsavtale, jf. barnelova § 70 første ledd, i medhold av en avtale som nevnt i første og andre ledd, skal den private avtalen sendes Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral for godkjenning. Sentralen skal kontrollere at vilkårene for innkreving av avtalen etter norske regler er oppfylt. Om vilkårene er oppfylt, skal sentralen godkjenne avtalen og gi skriftlig erklæring om at avtalen er godkjent og tvangskraftig i Norge.

Nåværende § 2 fjerde ledd blir nytt sjette ledd.

II

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:

Ny § 83 a skal lyde:

§ 83 a Henting og utlevering av opplysninger etter avtale med framand stat

Når avtaler med framand stat med heimel i § 85 andre stykket i lova her eller i bidragsinnkrevingsloven § 2 har regler om utveksling av informasjon, kan Arbeids- og velferdsetaten utan hinder av teieplikt gi andre medlemsland opplysningar om identitet, adresse eller inntekts- og formuestilhøve for partane i ei bidrags sak, eventuelt etter at opplysningane er henta etter § 10 andre stykket i lova her eller etter bidragsinnkrevingsloven kapittel 3.

Ny § 83 b skal lyde:

§ 83 b Godkjenning av private avtaler for innkrevjing i utlandet

Når ein part med heimel i ei avtale med framand stat ber om innkrevjing av ei avtale om tilskot etter § 70 første stykket, skal avtala sendast Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral for godkjenning. Sentralen skal kontrollere at vilkåra for innkrevjing

av avtala etter norske reglar er oppfylte. Om vilkåra er oppfylte, skal sentralen godkjenne avtala og gi skrifileg fråsegn om at avtala er godkjent og tvangskraftig i Noreg.

III

Loven her trer i kraft straks.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 3. juni 2010

Gunn Karin Gjul

leder

Gunn Olsen

ordfører